

V Bruselu dne 24.10.2024
COM(2024) 489 final

ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ

o provádění směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/800 ze dne 11. května 2016 o procesních zárukách pro děti, které jsou podezřelými nebo obviněnými osobami v trestním řízení

Obsah

1.	ÚVOD	2
2.	OBEČNÉ POSOUZENÍ	3
3.	KONKRÉTNÍ POSUZOVANÉ BODY	5
3.1.	Oblast působnosti (článek 2) a řízení o evropském zatýkacím rozkazu (článek 17)	5
3.2.	Definice (článek 3).....	7
3.3.	Právo na informace (článek 4)	7
3.4.	Právo dítěte na to, aby byla informována osoba vykonávající rodičovskou odpovědnost (článek 5).....	8
3.5.	Pomoc obhájce (článek 6).....	9
3.6.	Právo na individuální posouzení (článek 7)	11
3.7.	Právo na lékařské vyšetření (článek 8).....	12
3.8.	Audiovizuální záznam výslechu (článek 9)	13
3.9.	Omezení zbavení osobní svobody (článek 10).....	13
3.10.	Alternativní opatření (článek 11)	14
3.11.	Zvláštní zacházení v případě zbavení osobní svobody (článek 12)	14
3.12.	Včasné a řádné projednání věcí (článek 13)	16
3.13.	Právo na ochranu soukromí (článek 14).....	16
3.14.	Právo dítěte na doprovod osoby vykonávající rodičovskou odpovědnost během řízení (článek 15).....	17
3.15.	Právo dětí být osobně přítomen při soudním řízení týkajícím se jejich věci a účastnit se jej (článek 16).....	18
3.16.	Právo na právní pomoc (článek 18)	18
3.17.	Právní ochrana (článek 19)	19
3.18.	Odborné vzdělávání (článek 20)	19
3.19.	Shromažďování údajů (článek 21)	21
3.20.	Náklady (článek 22).....	21
3.21.	Provedení (článek 24)	22
4.	UPLATŇOVÁNÍ ČLÁNKU 6 SMĚRNICE	22
5.	ZÁVĚR	25

1. ÚVOD

Cílem směrnice (EU) 2016/800 o procesních zárukách pro děti, které jsou podezřelými nebo obviněnými osobami v trestním řízení¹ (dále jen „směrnice“), je zavést procesní záruky, které zajišťují, že děti, tedy osoby mladší 18 let, jež jsou podezřelými nebo obviněnými osobami v trestním řízení, jsou schopny toto řízení chápat a sledovat a uplatňovat své právo na spravedlivý proces. Jejím cílem je rovněž zabránit recidivě a podpořit sociální integraci dětí, které jednaly v rozporu se zákonem.

Záruky stanovené v této směrnici vycházejí z práva na spravedlivý proces a práva na obhajobu zakotvených v člancích 47 a 48 Listiny základních práv Evropské unie² ve spojení s článkem 24 o právech dítěte, který stanoví zásadu, že při všech činnostech týkajících se dětí musí být prvořadým hlediskem nejvlastnější zájem dítěte.

Tato směrnice je pátým nástrojem přijatým podle čl. 82 odst. 2 písm. b) Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU), který poskytuje právní základ pro přijetí minimálních pravidel týkajících se „práv osob v trestním řízení“. Uplatňuje se ve 25 členských státech³.

EU přijala dalších pět směrnic zaměřených na práva podezřelých a obviněných osob:

- směrnici o právu na tlumočení a překlad⁴,
- směrnici o právu na informace⁵,
- směrnici o právu na přístup k obhájci a komunikaci s třetími osobami v případě zbavení osobní svobody⁶,
- směrnici, kterou se posilují některé aspekty presumpce nevinny a právo být přítomen při trestním řízení před soudem⁷, a
- směrnici o právní pomoci⁸.

Těchto šest směrnic o procesních právech slouží k posílení vzájemné důvěry členských států v jejich systémy trestního soudnictví, a tím ke zlepšení vzájemného uznávání rozhodnutí v trestních věcech.

Evropská komise již zveřejnila zprávy o provádění pěti směrnic⁹ v souladu s požadavky na podávání zpráv podle těchto aktů. Článek 25 této směrnice obdobně vyžaduje, aby Komise

¹ Úř. věst. L 132, 21.5.2016, s. 1.

² Úř. věst. C 326, 26.10.2012, s. 391.

³ V souladu s protokolem č. 21 a protokolem č. 22 nejsou Irsko a Dánsko touto směrnicí vázány. Proto v tomto hodnocení nejsou zohledněny.

⁴ Směrnice 2010/64/EU o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení (Úř. věst. L 280, 26.10.2010, s. 1).

⁵ Směrnice 2012/13/EU o právu na informace v trestním řízení (Úř. věst. L 142, 1.6.2012, s. 1).

⁶ Směrnice 2013/48/EU o právu na přístup k obhájci v trestním řízení a řízení týkajícím se evropského zatýkácího rozkazu a o právu na informování třetí strany a právu na komunikaci s třetími osobami a konzulárními úřady v případě zbavení osobní svobody (Úř. věst. L 294, 6.11.2013, s. 1).

⁷ Směrnice (EU) 2016/343, kterou se posilují některé aspekty presumpce nevinny a právo být přítomen při trestním řízení před soudem (Úř. věst. L 65, 11.3.2016, s. 1).

⁸ Směrnice (EU) 2016/1919 o právní pomoci pro podezřelé nebo obviněné osoby v trestním řízení a pro osoby vyžádané v rámci řízení týkajícího se evropského zatýkácího rozkazu (Úř. věst. L 297, 4.11.2016, s. 1); oprava: Úř. věst. L 91, 5.4.2017, s. 40.

předložila Evropskému parlamentu a Radě zprávu, v níž posoudí rozsah, v jakém členské státy přijaly opatření nezbytná k dosažení souladu s touto směrnicí, včetně vyhodnocení uplatňování článku 6, a v případě potřeby k ní připojí legislativní návrhy.

Za účelem shromáždění informací o praktickém uplatňování článku 6 a mimo jiné za účelem získání informací o provádění ustanovení směrnice, která vyžadují spíše praktická prováděcí opatření než legislativní provedení, byl členským státům rozeslán dotazník. Odpovědi poskytlo 20 z 25 zúčastněných členských států.

Tato zpráva proto vychází z informací, které členské státy poskytly Komisi v souvislosti s oznámením vnitrostátních opatření provádějících směrnici a příslušných vysvětlujících dokumentů, jakož i z dodatečných informací poskytnutých v odpovědi na dotazník, pokud byly tyto dodatečné informace skutečně předloženy. Informace jsou rovněž čerpány z výzkumu prováděného Agenturou Evropské unie pro základní práva¹⁰ a ze studií externích zúčastněných stran financovaných Komisí¹¹.

Tato zpráva rovněž zdůrazní ustanovení směrnice, která vyžadují přijetí praktických prováděcích opatření, a poskytne přehled informací o přijetí těchto opatření poskytnutých členskými státy.

2. OBECNÉ POSOUZENÍ

Podle článku 24 směrnice měly členské státy uvést v účinnost právní a správní předpisy nezbytné k dosažení souladu s touto směrnicí nejpozději do 11. června 2019 a byly povinny o tom neprodleně uvědomit Komisi.

Přístup k provedení směrnice ve vnitrostátním právu se v jednotlivých členských státech lišil, což bylo způsobeno strukturálními rozdíly mezi jejich systémy soudnictví. Lze určit tři obecné typy přístupu. **První skupina členských států** přijala zvláštní právní nástroje týkající se procesních záruk pro děti, například v podobě soudního aktu pro mladistvé, který je stanoven jako *lex specialis* k obecným pravidlům trestního řízení platným pro všechny podezřelé a obviněné osoby. **Druhá skupina členských států** se rozhodla pro změny svých obecných procesních pravidel, tj. obecných trestních řádů, které se týkají dětí. **Třetí skupina členských států** stanoví pravidla pro trestní řízení týkající se dětí jak ve svých obecných trestních rádech, tak v jiných právních nástrojích specifických pro řízení proti dětem, které se

⁹ COM(2018) 857 final, COM(2018) 858 final, COM(2019) 560 final, COM(2021) 144 final a COM(2023) 44 final.

¹⁰ Studie Agentury Evropské unie pro základní práva (2022), *Children as suspects or accused persons in criminal proceedings – procedural safeguards (Děti jako podezřelé nebo obviněné osoby v trestním řízení – procesní záruky)*, dostupná na adrese [Children as suspects or accused persons in criminal proceedings – procedural safeguards | Agentura Evropské unie pro základní práva \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/justice/european-agency-for-fundamental-rights/en/children-as-suspects-or-accused-persons-in-criminal-proceedings-procedural-safeguards).

¹¹ Viz například: Projekt „LA Child“, „Legal aid for children in criminal proceedings: Report on current European national frameworks“ (Právní pomoc dětem v trestním řízení: Zpráva o současných evropských vnitrostátních rámcích), k dispozici na <https://lachild.eu/wp-content/uploads/2021/06/FINAL-LA-Child-European-report-EN.pdf>; Projekt „CLEAR-Rights“, „Practices and gaps in legal aid systems for children in Belgium, France, Hungary, Romania and The Netherlands“ (Postupy a nedostatky v systémech právní pomoci pro děti v Belgii, Francii, Maďarsku, Rumunsku a Nizozemsku), k dispozici na https://www.defenceforchildren.nl/media/6430/clear-rights_eu-review_en_fv.pdf.

dopustily jednání považovaného za trestný čin, aniž by toto řízení bylo samo o sobě považováno za trestní řízení podle vnitrostátního práva. V těchto členských státech se na děti vztahují obecná pravidla trestního řízení pouze výjimečně ve zvlášť závažných případech nebo již od 17 let věku, nikoliv od 18 let. Ve všech ostatních případech jsou děti, které se dopustily jednání považovaného za trestný čin, předmětem řízení, které příslušné členské státy neuznávají jako trestní řízení. Tyto členské státy proto neuznávají použitelnost směrnice na tato řízení. Na základě Engelových kritérií vypracovaných Evropským soudem pro lidská práva, která Soudní dvůr uplatnil ve své judikatuře¹², však lze mít za to, že tato řízení lze považovat za trestní řízení spadající do oblasti působnosti směrnice. V některých z těchto členských států to vedlo k hmotněprávním otázkám, pokud jde o soulad procesních pravidel použitelných v těchto řízeních na děti s požadavky směrnice.

Bulharsko, Kypr, Česko, Německo, Řecko, Chorvatsko a Malta¹³ neoznámily prováděcí opatření v požadované lhůtě. V červnu 2019 proto Komise zahájila proti těmto sedmi členským státům řízení o nesplnění povinnosti podle článku 258 SFEU. Kypr dále v květnu 2020 obdržel odůvodněné stanovisko k pokračujícímu nesdělování prováděcích opatření. Prováděcí opatření následně oznámilo všech sedm těchto členských států.

Byly zjištěny problémy se souladem, pokud jde o úplné a/nebo správné provedení směrnice ve vnitrostátním právu ve všech členských státech. Ze sedmi případů vedených proti členským státům kvůli úplnému nesdělení prováděcích opatření, které byly zahájeny v červnu 2019, byly doposud uzavřeny pouze čtyři případy, a to proti Maltě, Kypru, Chorvatsku a Česku¹⁴. Další tři členské státy jsou ve fázi, kdy obdržely dodatečné formální oznámení¹⁵ o částečném nesdělení prováděcích opatření, v němž jsou zdůrazněny zbývající nedostatky v provedení ve vnitrostátním právu. Od července 2023 navíc Komise zahájila řízení o nesplnění povinnosti pro úplné¹⁶ nebo částečné¹⁷ nesdělení prováděcích opatření, a to proti všem zbývajícím 18 členským státům. Tři z těchto řízení o nesplnění povinnosti již mohla být znovu uzavřena¹⁸. V současné době proto probíhají aktivní řízení o nesplnění povinnosti z důvodu částečného nesdělení vnitrostátních opatření provádějících směrnici podle čl. 260 odst. 3 SFEU, a to proti 18 členským státům. Pokud jde o soulad oznámených prováděcích opatření se směrnicí, byla provedena studie a předběžné posouzení. Komise rovněž včas podnikne nezbytné kroky k odstranění nedostatků zjištěných v této souvislosti, a to zahájením řízení o nesplnění povinnosti podle článku 258 SFEU.

¹² Evropský soud pro lidská práva viz Engel a další proti Nizozemsku, 8. června 1976, body 80 až 82 a následná judikatura; ohledně Soudního dvora Evropské unie viz např. rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 5. června 2012, Bonda, C-489/10, EU:C:2012:319, body 37ff a násl. a následná judikatura.

¹³ Kypr (ref. č. INFR(2019)0175); Německo (ref. č. INFR(2019)0183); Česko (ref. č. INFR(2019)0180); Řecko (ref. č. INFR(2019)0191); Chorvatsko (ref. č. INFR(2019)0203); Malta (ref. č. INFR(2019)0227).

¹⁴ Před uzavřením tohoto případu obdržel Kypr také další dodatečné odůvodněné stanovisko.

¹⁵ Německo, Bulharsko, Řecko.

¹⁶ Lucembursko (ref. č. INFR(2024)2002); Španělsko (ref. č. INFR(2023)2176); Itálie (ref. č. INFR(2023)2090);

¹⁷ Polsko (ref. č. INFR(2023)2127); Švédsko (č. j. 2023/2110); Maďarsko (č. j. 2023/2109); Slovensko (č. j. 2023/2108); Rumunsko (ref. č. INFR(2023)2107); Rakousko (ref. č. INFR(2023)2106); Nizozemsko (ref. č. INFR(2023)2089); Litva (č. j. 2023/2074); Slovinsko (č. j. 2021/2075); Estonsko (č. j. 2021/2076); Lotyšsko (ref. č. INFR(2023)2124); Francie (ref. č. INFR(2023)2125); Finsko (ref. č. INFR(2023)2126); Belgie (ref. č. INFR(2023)2136); Portugalsko (ref. č. INFR(2023)2091).

¹⁸ Rumunsko, Slovinsko, Litva.

Celkově se rozsah a povaha zjištěných nedostatků liší. Je třeba zdůraznit zejména tři typy problémů se souladem. Prvním typem jsou problémy se souladem týkající se určitých ustanovení směrnice, které lze považovat za významné vzhledem k počtu členských států, u nichž provedení vykazuje stejný nedostatek.

Druhý typ významných problémů se souladem lze považovat za obzvláště problematický vzhledem k rozsahu jejich dopadu, neboť dotčené děti jsou fakticky vyloučeny z možnosti využívat většinu nebo dokonce všechna práva a záruky, na něž mají podle směrnice nárok. Tento typ problému vzniká zejména v souvislosti s nesprávným provedením článku 2, který stanoví oblast působnosti směrnice, a nesprávným provedením článku 17 směrnice, jehož cílem je zajistit, aby se práva uvedená v člancích 4, 5, 6 a 8, člancích 10 až 15 a článku 18 směrnice obdobně použila na děti, které jsou vyžádanými osobami.

Třetí typ problémů se souladem se týká nedostatečné pozornosti věnované rozdílu mezi rozsahem a povahou některých klíčových norem procesních práv pro dospělé podezřelé a obviněné osoby a jejich rozsahem a povahou, jak je předpokládá směrnice pro děti. Článek 6 směrnice upravující pomoc obhájce, jakož i články 4 a 5 upravující práva na informace jsou obzvláště ovlivněny nedostatečným uznáním (a tedy nedostatečným provedením) dodatečných právních požadavků na členské státy vůči dětem ve srovnání s dospělými.

Toto neúplné dodržení všech ustanovení směrnice má negativní dopad na účinnost práv, která tato směrnice stanoví. Komise bude nadále přijímat veškerá vhodná nápravná opatření, včetně řízení o nesplnění povinnosti podle článku 258 / čl. 260 odst. 3 SFEU.

V této souvislosti je třeba rovněž konstatovat, že Soudní dvůr Evropské unie (dále jen „Soudní dvůr“) nedávno vydal svůj první rozsudek týkající se výkladu směrnice, a to v případě C-603/22¹⁹. Věc se týkala použití směrnice na trestní řízení v Polsku proti třem dětem (17 let).

3. KONKRÉTNÍ POSUZOVANÉ BODY

3.1. Oblast působnosti (článek 2) a řízení o evropském zatýkacím rozkazu (článek 17)

Ustanovení čl. 2 odst. 1 vymezuje oblast působnosti směrnice, která se vztahuje na děti, které jsou podezřelými a obviněnými osobami v trestním řízení, a to až do pravomocného skončení tohoto řízení. To znamená, že směrnice se v zásadě použije okamžitě, jakmile se dítě *de facto* stane podezřelým, což může být například případ, kdy jej svědek nebo oběť označí za údajného pachatele trestného činu, bez ohledu na to, zda již bylo uznáno za podezřelou nebo obviněnou osobu na základě formálního úkonu orgánů nebo zda bylo upozorněno na to, že je podezřelý nebo obviněný ze spáchání trestného činu. Tato obzvláště široká oblast působnosti směrnice je důležitá s ohledem na určité záruky, jako je právo na soukromí, které mají nabýt účinku ještě předtím, než dítě přijde do přímého kontaktu s

¹⁹ Rozsudek ze dne 5. září 2024, věc C-603/22, M.S. a další, ECLI:EU:C:2024:685.

vyšetřovacími orgány a je informováno o jakémkoli podezření vůči němu. Je třeba rovněž konstatovat, že ačkoli některá ustanovení směrnice, jako například ustanovení o pomoci obhájce, se mají použít až poté, co je dítě informováno o tom, že je podezřelou nebo obviněnou osobou, neinformování dítěte příslušnými orgány, i když je ve skutečnosti již podezřelý, nemá za následek neplatnost práva dítěte požívat svých práv podle směrnice od okamžiku, kdy je *de facto* považováno za podezřelý. Toto odůvodnění potvrdil Soudní dvůr v souvislosti s uplatňováním směrnice 2012/13/EU a zajišťuje, že případné nedopatření příslušných orgánů, pokud jde o vyrozumění podezřelého o jeho postavení v řízení, jej nezbavuje jeho práv.

Více než třetina členských států však neposkytla stejný rozsah ochrany na vnitrostátní úrovni. Některé členské státy uplatňují směrnici nebo alespoň některá její ustanovení na děti až poté, co byly formálně uznány za podezřelou nebo obviněnou osobu (v některých členských státech pod pojem „obžalovaná osoba“) na základě úředního úkonu nebo jsou v přímém kontaktu s vyšetřujícími orgány, například během policejního výslechu. Jiné uplatňují běžná pravidla trestního řízení, která děti výslovně nechrání v případech, kdy spáchaly zvláště závažný trestný čin, nebo obecně od věku 17 let. V těchto členských státech proto v zásadě nemají prospěch z práv a záruk stanovených ve směrnici všechny děti. Soulad se směrnicí je v těchto případech pouze náhodný, pokud existují podobnosti mezi určitými zárukami pro dospělé a zárukami pro děti stanovenými ve směrnici. Celkově jsou problémy se souladem týkající se provedení oblasti působnosti směrnice obzvláště závažné, protože mohou ve skutečnosti najednou připravit velký počet dětí o veškerou ochranu podle směrnice. Je třeba poznamenat, že řada problémů týkajících se provedení konkrétních hmotněprávních ustanovení směrnice souvisí s nesprávným provedením její oblasti působnosti.

Členské státy, které neuplatňují vnitrostátní záruky vůči dětem před tím, než jsou formálně uznány za podezřelé nebo obviněné osoby, rovněž vykazují problémy týkající se provedení **čl. 2 odst. 4**. Podle čl. 2 odst. 4 se směrnice vztahuje na děti, které mohou být například původně považovány za svědky, ale během výslechu učiní výpověď ve vlastní neprospěch, a stanou se tak podezřelými. V těchto případech, jak je vysvětleno v 29. bodě odůvodnění, musí být výslech pozastaven do té doby, než bude tomuto dítěti sděleno, že je podezřelou nebo obviněnou osobou, a než mu bude poskytnuta pomoc obhájce. Tato opatření jsou nezbytná například k zajištění toho, aby si tyto děti byly vědomy svého práva nevypovídat ve vlastní neprospěch a práva nevypovídat a mohly je účinně uplatňovat.

V souladu s **čl. 2 odst. 2** se směrnice vztahuje rovněž na děti, které jsou zatčeny na základě žádosti o vydání podané jiným členským státem, například prostřednictvím evropského zatýkacího rozkazu, a to od okamžiku jejich zatčení ve vykonávajícím členském státě. Toto rozšíření oblasti působnosti směrnice je podrobněji vysvětleno v **článku 17** směrnice, který stanoví práva a záruky, jež by se měly vztahovat stejně na všechny děti, které jsou podezřelými nebo obviněnými osobami, ať už čekají na vydání, či nikoli.

Více než třetina všech členských států výslovně neprovedla čl. 2 odst. 2, a v důsledku toho nerozšířila některá nezbytná práva stanovená v článku 17, jako je právo na doprovod osoby vykonávající rodičovskou odpovědnost, na děti čekající na předání.

Na základě **čl. 2 odst. 3** se většina práv podle směrnice nadále vztahuje i na děti, které dosáhnou plnoletosti v průběhu trestního řízení vedeného proti nim, pokud se příslušné orgány domnívají, že by to bylo vhodné s ohledem ke všem okolnostem případu, včetně

zralosti a zranitelnosti dotčené osoby. Od okamžiku, kdy mladá osoba dosáhne věku 21 let, se členské státy mohou rozhodnout, že již nebudou směrnici uplatňovat, a to i v případě, že řízení stále probíhá. V souvislosti s tímto ustanovením byly ve značném počtu členských států zjištěny problémy se souladem.

V některých členských státech má pravomoc ukládat sankce jiný orgán než soud příslušný v trestních věcech nebo nelze uložit trest odnětí svobody jako sankci za relativně méně závažné delikty, jako jsou dopravní delikty, které lze zjistit při dopravní kontrole. **Ustanovení čl. 2 odst. 6** uvádí, že v těchto případech, pokud jde o méně závažné delikty a delikty, za které nelze uložit trest odnětí svobody, se směrnice vztahuje pouze na řízení před soudem příslušným v trestních věcech, v němž je dítě zbaveno osobní svobody.

Značný počet členských států však nerozlišuje mezi řízením o méně závažných deliktech před soudy příslušnými v trestních věcech a řízením před jinými orgány nebo nezaručuje práva stanovená směrnicí, pokud lze za konkrétní méně závažné delikty uložit jako sankci odnětí svobody. Vůbec nerozšiřují vnitrostátní záruky na děti podezřelé nebo obviněné z méně závažných deliktů.

3.2. Definice (článek 3)

Článek 3 směrnice definuje klíčové pojmy, jako je „dítě“, „osoba vykonávající rodičovskou odpovědnost“ a „rodičovská odpovědnost“. Stanoví také, že pokud není jisté, zda určitá osoba dosáhla věku 18 let, má se za to, že je dítětem; tento požadavek pro účely trestního řízení výslovně neprovedla třetina členských států.

3.3. Právo na informace (článek 4)

V **čl. 4 odst. 1** je stanoveno, jaké informace musí obdržet dítě, které je podezřelé nebo obviněné z trestného činu, a v jakém konkrétním okamžiku mají být tyto informace poskytnuty. Kromě svých práv podle směrnice 2012/13/EU by tak děti měly být neprodleně informovány o obecných aspektech průběhu řízení, například o dalších procesních krocích. Téměř polovina členských států to výslovně nestanoví.

Další informace, které mají být poskytnuty neprodleně, se týkají právní pomoci a dalších práv zakotvených v článcích 5, 6, 14 a čl. 15 odst. 4 směrnice, která lze uplatňovat a měla by být uplatňována od raného stadia řízení. Informace o právu na individuální posouzení, jakož i o dalších právech zakotvených v článcích 8, 10, 11, 15 odst. 1, 16 a 19, která se v závislosti na různých právních systémech uplatňují v různých okamžicích, by měly být poskytnuty v nejranější vhodné fázi. A konečně, existují určité informace, které musí být poskytnuty po zbavení osobní svobody, a to informace týkající se práva na zvláštní zacházení během zbavení osobní svobody, stanoveného v článku 12 směrnice.

Celkově existuje pouze několik členských států, které od svých příslušných orgánů vyžadují, aby poskytovaly všechny požadované informace postupně v různých stadiích řízení uvedených ve směrnici. Ve většině členských států je rozsah poskytovaných informací omezenější nebo jsou informace o příslušných procesních právech a zárukách poskytovány najednou. Mohou tak dítě snadno zahltnout. Účelem postupného poskytování informací uvedeného ve směrnici je především zajistit, aby děti mohly plně využít zásadní informace o

konkrétních právech přesně v okamžiku, kdy se tato práva stanou použitelnými nebo relevantními.

Řada členských států také výslovně nepožaduje, aby příslušné orgány poskytovaly dětem informace jednoduchým a přístupným jazykem, jak požaduje **čl. 4 odst. 2**. Jiné země formálně nezavedly konkrétně upravené písemné poučení o právech dětí, které bude obsahovat odkaz na všechna jejich práva podle směrnice provedená ve vnitrostátním právu, jak je požadováno v **odstavci 3**.

V této souvislosti je důležité poznamenat, že při konzultacích v této věci některé z těchto členských států uvedly, že zvláštní poučení o právech dětí byla vypracována a v praxi se používají, avšak ve vnitrostátním právu nebyla provedena žádná odpovídající povinnost, což představuje problém se souladem.

3.4. Právo dítěte na to, aby byla informována osoba vykonávající rodičovskou odpovědnost (článek 5)

Jak připomíná 22. bod odůvodnění směrnice, členské státy by měly informovat osobu nebo osoby vykonávající rodičovskou odpovědnost (za osoby vykonávající rodičovskou odpovědnost se v zásadě považují oba rodiče) o procesních právech dítěte. Informace by měly být poskytnuty co nejdříve a v tom rozsahu, který je nezbytný pro zajištění spravedlivého průběhu řízení a pro to, aby osoba (osoby) vykonávající rodičovskou odpovědnost mohla (mohly) dítě podpořit při účinném výkonu jeho práv. Tato zásada je zakotvena v **čl. 5 odst. 1** směrnice, ale ve většině členských států nebyla provedena v souladu se směrnicí.

Některé členské státy nerozlišily mezi povinnostmi informovat osobu (osoby) vykonávající rodičovskou odpovědnost o právech dítěte podle směrnice a povinnostmi informovat je o tom, že dítě bylo zbaveno osobní svobody. Tato povinnost je zakotvena v čl. 5 odst. 2 směrnice 2013/48/EU, nikoli ve směrnici. Existují však i nepřímé problémy se souladem. Ty souvisejí s nesprávným provedením článku 4 o právu dítěte na informace, a to v případech, kdy v některých členských státech, jak bylo uvedeno výše, vnitrostátní právní předpisy nevyžadují, aby dítě obdrželo veškeré informace, které by mu měly být poskytnuty v souladu se směrnicí. U osoby (osob) vykonávající (vykonávajících) rodičovskou odpovědnost nebo u jiné vhodné dospělé osoby, kterou dítě navrhlo a kterou za takovou osobu uznal příslušný orgán v souladu s **čl. 5 odst. 2**, se obecně pouze vyžaduje, aby jim byly poskytnuty stejné (nedostatečné) informace jako dítěti. V mnoha členských státech tak vzniká nepřímý problém se souladem.

Celkově byly v **21** členských státech zjištěny problémy se souladem týkající se provedení ustanovení čl. 5 odst. 2, pokud jde o jmenování jiné vhodné dospělé osoby a poskytování informací této osobě. Kromě nepřímého problému se souladem v souvislosti s článkem 4 vyplývají problémy se souladem mimo jiné z nedostatečně přesného provedení přísně omezených důvodů pro odchylku od primárního práva osoby (osob) vykonávající (vykonávajících) rodičovskou odpovědnost obdržet informace na jedné straně, anebo z neuznání jiné vhodné dospělé osoby určené dítětem jako strany, která je rovnocenná osobě vykonávající rodičovskou odpovědnost v oblasti procesních práv a výsad, na straně druhé.

První z těchto problémů se rovněž promítá do problémů se souladem, které byly zaznamenány v souvislosti s provedením **čl. 5 odst. 3** směrnice, který stanoví postup v

případě, že pominou okolnosti pro neposkytnutí informací osobě (osobám) vykonávající (vykonávajícím) rodičovskou odpovědnost.

3.5. Pomoc obhájce (článek 6)

Ustanovení **čl. 6 odst. 1** připomíná a posiluje právo na přístup k obhájci zakotvené ve směrnici 2013/48/EU. V současné době je proti členským státům vedeno **devět** řízení o nesplnění povinnosti z důvodu nesprávného provedení směrnice 2013/48/EU ve vnitrostátním právu²⁰, přičemž žádné z oznámených opatření provádějících tuto směrnici nebylo označeno za porušení tohoto práva. Nicméně prováděcí opatření oznámená členskými státy v mnoha případech nesplňují požadavky této směrnice, jak je uvedeno v následujících odstavcích týkajících se článku 6.

Ustanovení **čl. 6 odst. 2** stanoví obecnou povinnost členských států zajistit, aby byl dětem nápomocen obhájce, aby tak mohly využít svých práv na obhajobu účinným způsobem. Pomocí obhájce se v této souvislosti rozumí právní podpora a zastupování obhájcem během trestního řízení. Pokud si dítě nebo osoba vykonávající rodičovskou odpovědnost neurčí obhájce sami, musí tak učinit příslušné orgány.

Podrobné procesní požadavky, jejichž cílem je zajistit, aby byla pomoc obhájce zaručena způsobem, který umožňuje účinný výkon práva na obhajobu, jsou uvedeny v odstavcích 3 až 8. V mnoha členských státech však nebyly všechny provedeny v souladu se směrnicí (jak je podrobněji rozebráno níže). Dodržování obecné zásady stanovené v čl. 6 odst. 2 proto není celkově zaručeno za všech okolností ani ve většině právních řádů členských států.

Více než polovina členských států například plně neprovedla **čl. 6 odst. 3**, který vyžaduje, aby členské státy zajistily, že dětem bude poskytnuta pomoc obhájce bez zbytečných průtahů, poté co jsou informovány o tom, že jsou podezřelými nebo obviněnými osobami. Směrnice uvádí čtyři možné nejranější okamžiky v řízení, kdy by měla být zahájena právní pomoc.

V některých z těchto členských států, které nedodržují předpisy, není právní pomoc dosud zajištěna v případech, kdy je dítě zjevně již podezřelým v rámci vyšetřování, ale dosud nebylo jako takové označeno, protože pojem podezřelého není v daném právním systému uznáván. To souvisí s nesprávným provedením oblasti působnosti směrnice²¹. Právní pomoc bez zbytečných průtahů není zajištěna ve všech případech ani v těch členských státech, kde se řízení proti dítěti může řídit běžnými pravidly trestního řízení namísto zvláštních pravidel trestního řízení pro děti. V jiných členských státech je možné i tak zajistit, aby byl pro dítě ustanoven obhájce, avšak neexistuje právní jistota, pokud jde o to, zda musí být obhájce přítomen a účinně pomáhat dítěti při jednotlivých úkonech uvedených ve směrnici, aniž by dítě muselo o jeho přítomnost/účast požádat. V některých právních systémech mají obhájci právo rozhodnout, zda je jejich přítomnost nezbytná, či nikoli, a proto svou přítomnost odmítají, zatímco směrnice stanoví, že je právem dítěte, aby byl obhájce přítomen. Podobné problémy se souladem se týkají i provedení **čl. 6 odst. 4**, který stanoví, že v rámci pomoci obhájce, která má být zajištěna, jsou členské státy povinny zajistit, aby děti měly právo

²⁰ Česko (INFR(2021)2107), Itálie (INFR(2023)2006), Nizozemsko (INFR(2023)2007), Slovensko (INFR(2023)2008), Slovinsko (INFR(2023)2010), Polsko (INFR(2024)2073), Bulharsko (INFR(2024)2003), Estonsko (INFR(2021)2135), Maďarsko (INFR(2021)2137).

²¹ Viz oddíl 3.1.

scházet se v soukromí s obhájcem před výslechem. Musí být rovněž zajištěno, aby byl přítomen obhájce, který se může výsledku fakticky účastnit, a aby byl dětem přinejmenším nápomocen při některých vyšetřovacích úkonech nebo úkonech prováděných za účelem shromažďování důkazních prostředků stanovených ve směrnici. V mnoha členských státech není přítomnost a aktivní pomoc obhájce ve všech těchto situacích vždy vyžadována. Některé z nich například nezaručují osobní schůzku s obhájcem před výslechem.

Ustanovení **čl. 6 odst. 5** zaručuje důvěrnost komunikace mezi dětmi a jejich obhájcem, ať už probíhá jakoukoli formou, například jako schůzky, písemná korespondence nebo komunikace telefonem. Ne všechny členské státy však výslovně rozšiřují rozsah důvěrnosti na všechny druhy komunikace.

Právo na pomoc obhájce však není absolutní. Směrnice stanoví dva důvody pro odchylku od pravidel pro pomoc obhájce, přičemž jeden je založen na proporcionalitě (čl. 6 odst. 6) a druhý na výjimečné a dočasné nezbytnosti (čl. 6 odst. 8).

Pokud to dodržení práva na spravedlivý proces umožňuje, mohou se členské státy v souladu s **čl. 6 odst. 6** odchýlit od povinnosti poskytnout pomoc obhájce, pokud by to nebylo přiměřené vzhledem k okolnostem případu. Odchylka z důvodu proporcionality tedy vyžaduje posouzení každého jednotlivého případu, přičemž je třeba zohlednit závažnost trestného činu, složitost věci a opatření, jež by mohla být v souvislosti s údajným trestným činem přijata, nikoli však pouze na jejich základě. Nejlepší zájem dítěte musí být v každém případě vždy prvořadým ohledem a dětem musí být i nadále nápomocen obhájce, když jsou předvedeny před příslušný soud nebo příslušného soudce, aby bylo rozhodnuto o jejich vazbě i během vazby. Důležité je, že zbavení osobní svobody nesmí být uloženo jako trestní sankce ani v případě, že nedostatečná pomoc obhájce ovlivnila schopnost dítěte účinně uplatňovat své právo na obhajobu.

Většina členských států tuto možnost v určité podobě využila, nikoliv však nutně v plném souladu se směrnicí. Mnohé z nich například neomezují okolnosti, za nichž je tato odchylka z důvodu proporcionality omezena ve stejném rozsahu jako ve směrnici. Některé členské státy zejména nevyžadují skutečné posouzení každého jednotlivého případu s přihlédnutím ke všem okolnostem daného případu. Místo toho uplatňují možnost odchylky pouze na základě obecných kritérií, jako je závažnost trestného činu. To nestačí k zajištění nejlepšího zájmu dítěte, neboť mohou existovat okolnosti spojené se zvláštní zranitelností dítěte nebo úrovní jeho zralosti, které ovlivňují jeho schopnost řádně chápat a účastnit se řízení, a proto by mluvily proti odchylce z pomoci obhájce, a to i v případě, že jsou splněna určitá obecná kritéria.

Členské státy se rovněž nemohou odchýlit od povinnosti zajistit pomoc obhájce jen proto, že se obhájce nedostaví včas ke konkrétnímu vyšetřovacímu úkonu nebo úkonu prováděnému za účelem shromáždění důkazních prostředků, jako je výslech, u něhož musí být obvykle pomoc zajištěna. Ustanovení **čl. 6 odst. 7** směrnice stanoví, že v těchto případech musí příslušné orgány odložit úkon o přiměřenou dobu, aby mohly vyčkat příchodu obhájce. Pokud dítě obhájce neurčilo, měly by orgány odložit úkon, dokud dítěti obhájce nezajistí.

Jak však bylo uvedeno v souvislosti s diskusí týkající se odstavců 3 a 4, některé členské státy striktně nevyžadují, aby dítěti pomáhal obhájce ve všech případech stanovených směrnicí. To má vliv i na provedení čl. 6 odst. 7.

Pokud jde o dočasné odchýlení se od povinnosti zajistit pomoc obhájce založené na nezbytnosti, **čl. 6 odst. 8** umožňuje členským státům ve výjimečných případech a pouze v přípravném řízení dočasně provádět vyšetřovací úkony nebo shromažďovat důkazy v nepřítomnosti obhájce ze závažných důvodů uvedených ve směrnici. Patří sem například naléhavá potřeba zamezit závažným nepříznivým důsledkům pro život, svobodu nebo tělesnou nedotknutelnost určité osoby nebo zajistit důležité důkazní prostředky týkající se závažného trestného činu. Tuto odchylku lze samozřejmě uplatnit pouze v případě, že ji odůvodňuje posouzení konkrétních okolností daného případu, včetně případné zvláštní zranitelnosti dítěte, s přihlédnutím k jeho nejlepšímu zájmu. Důležité je, že každé rozhodnutí o uplatnění této odchylky musí být přijato soudním orgánem nebo musí podléhat soudnímu přezkumu.

Velká většina členských států takovou možnost odchylky poskytuje, avšak nikoliv nutně v plném souladu se směrnicí. Některé z nich předpokládají obecnější důvody pro dočasnou odchylku nebo nezohledňují požadavek „naléhavosti“ stanovený směrnicí. Jde o problematickou záležitost, neboť tyto odchylky z pomoci obhájce vždy představují riziko, že dítěti bude znemožněn účinný výkon jeho práva na obhajobu, a měly by být uplatňovány pouze v rámci přísných omezení. Děti zejména mohou bezděčně vypovídat ve vlastní neprospěch, ať už proto, že plně nepochopily rozsah svých práv nevypovídat a nevypovídat ve vlastní neprospěch, nebo proto, že se cítí zastrašeny a nuceny odpovídat na otázky.

3.6. Právo na individuální posouzení (článek 7)

V trestním řízení proti dětem je zásadní, aby byly individuálně posouzeny a byly zjištěny jejich zvláštní potřeby týkající se ochrany, vzdělávání, odborné přípravy a sociálního začlenění. To je stanoveno v **čl. 7 odst. 1 a 2**. Jak je uvedeno v odstavci 2, individuální posouzení musí zohlednit zejména osobnost a zralost dítěte, jeho materiální, sociální a rodinné zázemí a jakoukoli zvláštní zranitelnost, kterou dítě může mít, jako jsou poruchy učení nebo komunikační problémy.

Výsledky posouzení by nikdy neměly být použity jako neoficiální kontextový „důkazní prostředek“ proti nim, ale měly by být použity pouze ke stanovení v souladu s **čl. 7 odst. 4**, zda a do jaké míry mohou být v průběhu trestního řízení nutná zvláštní opatření, a ke stanovení míry jejich trestní odpovědnosti a přiměřenosti konkrétního trestu nebo výchovného opatření.

Vnitrostátní předpisy týkající se provádění individuálních posouzení a jejich účelu nejsou v souladu se směrnicí nejméně v polovině členských států. Pokud jde o provedení osobní působnosti práva na individuální posouzení, vyvstává otázka týkající se souladu v členských státech, které nevyžadují individuální posouzení všech dětí, například dětí starších 17 let, nebo nepředpokládají individuální posouzení ve všech typech případů, například tehdy, když se řízení řídí běžnými pravidly trestního řízení, namísto těch, které jsou specifické pro děti. To souvisí s nesprávným provedením oblasti působnosti směrnice²². Některé členské státy navíc stanovily, že individuální posouzení není povinné, nýbrž dobrovolné a že se provádí podle uvážení státního zástupce. V těchto případech neexistuje právní jistota, že individuální posouzení bude provedeno vždy, když to směrnice vyžaduje, a to ani v případě, že nezávazně

²² Viz oddíl 3.1.

pokyny nabádají státní zástupce k dodržování jejích zásad. V některých členských státech je navíc věcná působnost prováděného posouzení omezenější, než předpokládá směrnice. Často také není upraveno, jakým způsobem budou shromažďovány všechny potřebné a relevantní informace v případech, kdy tak již neučinily jiné příslušné orgány, např. služby na ochranu dětí.

Pokud jde o účel individuálního posouzení a jeho úlohu při rozhodování v trestním řízení, členské státy často ve svém vnitrostátním právu neměly výslovná ustanovení. Pokud je ve vnitrostátním právu stanoven určitý účel, většinou se omezuje na informování o rozhodnutích o ukládání trestu. Pokud nejsou v průběhu řízení zohledněny výsledky individuálního posouzení ve všech hlavních rozhodnutích týkajících se dítěte, je jeho funkce jako klíčového nástroje pro zajištění toho, aby řízení bylo vstřícné k dítěti a řídilo se jeho nejlepším zájmem, značně omezena.

Aby bylo zajištěno, že výsledky individuálního posouzení mohou v praxi pozitivně ovlivnit klíčová rozhodnutí přijatá vůči dítěti již v přípravném řízení, stanoví **odstavec 5**, že by mělo být provedeno v nejranější vhodné fázi řízení a podle **odstavce 6** nejpozději před podáním formální obžaloby. Pouze za výjimečných okolností, například pokud je dítě zadrženo a čekání na zprávu o individuálním posouzení by toto zadržení zbytečně prodloužilo, lze posouzení předložit až na začátku soudního jednání před soudem. 38. bod odůvodnění vysvětluje, že by mohlo být možné přehodnotit vhodnost a účinnost opatření či rozhodnutí, která byla přijata před individuálním posouzením, po zpřístupnění individuálního posouzení.

Zatímco většina členských států stanoví, že individuální posouzení musí být k dispozici nejpozději před podáním obžaloby nebo alespoň před zahájením soudního jednání, většina prováděcích opatření tento nejranější vhodný okamžik blíže nespecifikuje.

I v případech, kdy jsou individuální posouzení prováděna v nejranější vhodné fázi, mohou mít nedostatečnou kvalitu, neboť jen velmi málo členských států výslovně vyžaduje, aby se dítě a případně osoba (osoby) vykonávající rodičovskou odpovědnost do posouzení úzce zapojily nebo aby bylo posouzení během řízení aktualizováno, pokud je k tomu důvod, jak to vyžaduje **čl. 7 odst. 7 a 8**. V některých členských státech navíc není účinně upraveno, kdo a z jakých zdrojů bude shromažďovat potřebné/relevantní informace v případech, kdy již nejsou informace o dítěti a jeho poměrech snadno dostupné od jiných příslušných orgánů, jako jsou například služby na ochranu dětí. Má to vliv na splnění požadavku, aby individuální posouzení prováděli kvalifikovaní pracovníci, přičemž se v těchto členských státech v co největší míře uplatňuje multidisciplinární přístup. V souladu s **čl. 7 odst. 9** se členské státy mohou odchýlit od povinnosti provádět individuální posouzení, je-li to v souladu s nejlepším zájmem dítěte a vyžadují-li si to konkrétní okolnosti případu, například jestliže dítě již bylo v nedávné minulosti předmětem individuálního posouzení. Zatímco většina členských států, které se rozhodly tuto možnost odchylky stanovit, tak učinila v souladu se směrnicí, některé z nich z právního hlediska nevyžadují pro účely jejího uplatnění posouzení případ od případu.

3.7. Právo na lékařské vyšetření (článek 8)

V zájmu ochrany zdraví a osobní nedotknutelnosti dítěte, které je zbaveno osobní svobody, vyžaduje **čl. 8 odst. 1** směrnice, aby členské státy zajistily, že tyto děti mají právo na odborné

a co nejméně invazivní lékařské vyšetření bez zbytečného odkladu, které se provede v souladu s odstavcem 3 buď z podnětu příslušných orgánů, nebo dítěte, jeho právního zástupce nebo osoby (osob) vykonávající (vykonávajících) rodičovskou odpovědnost, bude písemně zaprotokolováno (viz **odstavec 4**) a v případě potřeby aktualizováno (viz **odstavec 5**). Účelem tohoto vyšetření je posoudit celkový duševní a tělesný stav dítěte, a zejména, jak je uvedeno v **odstavci 2**, jeho schopnosti čelit výsledku, jiným vyšetřovacím nebo důkazním úkonům nebo jakýmkoli opatřením přijatým nebo plánovaným vůči němu, jako je například dlouhodobé zbavení osobní svobody ve vyšetřovací vazbě. Vyšetření je rovněž nutné jako podklad pro určení případů, kdy musí být poskytnuta lékařská pomoc (viz **odstavec 4**).

Ačkoli všechny členské státy umožňují, aby v případě, že jsou děti zbaveny osobní svobody v policejní vazbě nebo ve vyšetřovací vazbě, byla provedena určitá forma lékařského vyšetření, není vždy vyžadováno, aby byla tato vyšetření provedena bez zbytečného odkladu.

V mnoha právních systémech také není výslovně stanoveno, že je třeba zohlednit výsledky lékařského vyšetření pro určení toho, zda je dítě způsobilé k tomu, aby čelilo určitým procesním/donucovacím úkonům. Často je ponecháno na uvážení příslušných vyšetřovacích orgánů, zda si za tímto účelem vyžádají lékařské záznamy, což není v souladu se směrnicí.

3.8. Audiovizuální záznam výsledku (článek 9)

Děti, které jsou podezřelými nebo obviněnými osobami v trestním řízení, nejsou vždy schopny chápat obsah výsledků s nimi vedenými. Aby byla zajištěna dostatečná ochrana těchto dětí, musí být výsledek dětí policií nebo jinými orgány činnými v trestním řízení v průběhu trestního řízení audiovizuálně zaznamenáván, je-li to podle **čl. 9 odst. 1** v konkrétním případě přiměřené. Příslušné orgány pověřené výsledkem by měly vzít v úvahu zejména to, zda je přítomen obhájce, či nikoli, a zda je dítě zbaveno osobní svobody, či nikoli, přičemž prvořadý ohled je třeba vždy brát na nejlepší zájmy dítěte.

Pokud vnitrostátní právní předpisy stanoví toto zaznamenání pouze na základě určitých obecných kritérií a nevyžadují zohlednění konkrétních okolností případu, například zda má dítě mentální nebo psychosociální postižení, které může být vhodné pro audiovizuální záznam, je sporné, zda je provedení ve vnitrostátním právu v souladu se směrnicí. Nedostatečná technická infrastruktura není platným důvodem pro odchylku od pravidel pro audiovizuální záznam stanovených směrnicí. Systémový nedostatek investic do vhodné technické infrastruktury nelze považovat za výjimečný nepřekonatelný technický problém, který by odůvodňoval odchylku od pravidel směrnice o audiovizuálních záznamech. Celkově byly tyto problémy konstatovány v souvislosti s provedením článku 9 ve dvou třetinách členských států.

3.9. Omezení zbavení osobní svobody (článek 10)

Děti jsou ve zvláště zranitelném postavení, pokud jsou zbaveny osobní svobody, zejména v policejní vazbě nebo ve vyšetřovací vazbě. Každé zbavení osobní svobody s sebou nese možné riziko újmy, pokud jde o jejich fyzický, duševní a sociální vývoj, jakož i jejich úspěšné opětovné začlenění do společnosti. Směrnice proto stanoví dvě klíčové zásady, které musí příslušné orgány dodržovat při zbavení osobní svobody.

První zásadou je, že zbavení osobní svobody dítěte v kterémkoli stadiu řízení musí být omezeno na co nejkratší možnou dobu s řádným zohledněním věku a individuální situace dítěte, jakož i zvláštních okolností případu (**čl. 10 odst. 1**). Druhou zásadou je, že ke zbavení osobní svobody, zejména k vzetí do vazby, musí docházet jen v krajních případech a že rozhodnutí o vzetí do vyšetřovací vazby musí být založeno na odůvodněném rozhodnutí přijatém bez zbytečného odkladu, které se podrobuje pravidelnému soudnímu přezkumu v přiměřených časových intervalech (**čl. 10 odst. 2**).

Více než třetina členských států neprovedla první ani druhou zásadu v plném souladu se směrnicí. Svou roli zde hrají opakující se problémy se souladem, včetně nesprávného provedení oblasti působnosti směrnice²³ a obecného nedostatku výslovného právního požadavku ve vnitrostátních právních předpisech mnoha členských států, aby příslušné orgány prováděly důkladné individuální posouzení, které by zohledňovalo konkrétní okolnosti dítěte a dané věci, zejména s cílem určit případnou vhodnost alternativních opatření²⁴.

3.10. Alternativní opatření (článek 11)

Článek 11 směrnice vyžaduje, aby členské státy zajistily, že tam, kde je to možné, se u dětí namísto zadržení využijí opatření, která jsou alternativou zadržení. Tato alternativní opatření by měla zahrnovat zákaz výskytu dítěte na určitých místech, jeho povinnost pobývat na konkrétním místě, omezení styku s konkrétními osobami, povinnost hlásit se u příslušných orgánů, účast na výchovných programech, nebo podstoupení terapeutických programů nebo léčby závislosti na návykových látkách se souhlasem dítěte (viz 46. bod odůvodnění).

Většina členských států tato alternativní opatření stanoví, ale jejich typ se v jednotlivých členských státech a dokonce i v regionech v rámci těchto států liší. Pouze několik členských států nezaručuje ve vnitrostátním právu dostupnost více než jednoho alternativního opatření nebo nezaručuje alternativy pro všechny děti.

V této souvislosti je důležité konstatovat, že směrnice hovoří o alternativních opatřeních v množném čísle, což znamená, že právní předpisy by měly umožňovat více možných alternativních opatření, vzhledem k velkému rozsahu možných opatření, z nichž si členské státy mohou v zásadě vybrat. Hlavní problém pro zajištění toho, aby děti měly z uplatňování těchto alternativních opatření skutečně prospěch, však spočívá v soudní praxi, jejíž výsledky se v jednotlivých členských státech liší.

3.11. Zvláštní zacházení v případě zbavení osobní svobody (článek 12)

Podle **čl. 12 odst. 1** směrnice musí být děti, které jsou zadržovány, drženy odděleně od dospělých osob, ledaže to není v nejlepším zájmu dítěte. Ustanovení **čl. 12 odst. 2** rovněž vyžaduje, aby děti umístěné v policejní vazbě byly drženy odděleně od dospělých osob, s výjimkou případů, kdy to není v nejlepším zájmu dítěte nebo pokud to ve výjimečných případech není v praxi možné. Druhou možností odchylky lze uplatnit v případech řídicí osídlených oblastí, kde policejní stanice nejsou vybaveny samostatným zařízením pro

²³ Viz oddíl 3.1.

²⁴ Viz oddíl 3.6 o právu na individuální posouzení.

zadržování dětí, protože řeší jen velmi málo případů, které se jich týkají. Za těchto okolností však musí být děti drženy společně s dospělými osobami způsobem, který je v souladu s nejlepším zájmem dítěte.

Tyto zásady nejsou plně dodržovány ve vnitrostátním právu přibližně třetiny členských států. Za zmínku stojí rozdíl mezi pravidly pro oddělení v policejní vazbě a ve vyšetřovací vazbě, pokud jde o možnost odchylky. V případě vyšetřovací vazby směrnice vyžaduje, aby společné ubytování bylo zajištěno pouze v případě, že je skutečně v nejlepším zájmu dítěte, aby nebylo drženo odděleně. Strukturální problémy při úpravě infrastruktury pro zadržování osob nejsou oprávněným důvodem pro odchylku od tohoto pravidla.

Existuje také řada případů, kdy snaha členských států o provedení **čl. 12 odst. 3 a 4** vedla k oslabení dodržování práva dítěte, aby bylo v zásadě drženo odděleně od dospělých osob, a to i mladých dospělých, kteří právě dosáhli 18 let věku.

Odstavce 3 a 4 upravují rozšíření více podpůrného a ochranného vězeňského režimu pro děti na osoby, které během doby, kdy jsou ve vazbě, dosáhnou dospělosti (alespoň do doby, než dosáhnou věku 21 let). Problém v některých členských státech spočívá v tom, že prodloužení společného ubytování s dětmi je ve skutečnosti stanoveno standardně, a nikoli podmíněno posouzením každého jednotlivého případu s přihlédnutím k nejlepšimu zájmu dětí, s nimiž by byl mladý dospělý zadržován. V jiných členských státech je vnitrostátní právo koncipováno způsobem, který naznačuje, že mladí dospělí jsou drženi odděleně od dětí i ostatních dospělých, ale právní nejistota ohledně tohoto výkladu přetrvává.

Kromě ubytování odděleně od dospělých osob jsou nezbytná další zvláštní ochranná a podpůrná opatření k zajištění dobrých životních podmínek dětí a jejich schopnosti opětovného začlenění, zejména v případech, kdy jsou ve vyšetřovací vazbě. Ustanovení **čl. 12 odst. 5** proto vyžaduje, aby členské státy podnikly vhodná opatření v pěti podstatných oblastech, pokud jde o děti ve vyšetřovací vazbě, která mimo jiné zajistí účinný výkon jejich práva na rodinný život prostřednictvím pravidelných kontaktů ve formě návštěv a korespondence s jejich rodiči, rodinou a přáteli. Tato opatření by se měla v případě potřeby vztahovat také na případy policejního zadržení, a pokud tak stanoví vnitrostátní právní předpisy, i na jiné případy zbavení osobní svobody.

Všechny členské státy přijaly opatření, včetně právních předpisů, jejichž cílem je alespoň do určité míry zajistit zejména zdraví dětí, jež byly zbaveny osobní svobody. Další požadavky, jako je zajištění respektování svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení dětí, jsou realizovány především prostřednictvím obecných ustanovení o ochraně svobody náboženského vyznání. Mnoho členských států rovněž oznámilo obecná ustanovení vnitrostátního práva, která zakotvují právo na důstojné zacházení v souladu s platnými normami v oblasti lidských práv.

V mnoha členských státech jsou oznámená prováděcí opatření (částečně) nedostatečná k dosažení standardů stanovených směrnicí, a to z jednoho z následujících důvodů: opatření nejsou dostatečně konkrétní nebo je nelze považovat za účinná pro zajištění práv a standardů stanovených směrnicí, nemají dostatečnou působnost, aby pokryla všechny klíčové cíle stanovené směrnicí nebo formy zbavení osobní svobody v požadovaném rozsahu, nebo se nevztahují na všechny děti zbavené osobní svobody (důsledek provedení oblasti působnosti směrnice v rozporu s právními předpisy). Při konzultacích rovněž několik členských států

uvedlo, že existují další praktická prováděcí opatření, jako je zavedení podpůrných a vzdělávacích programů, které jsou dobrovolně nabízeny pravidelně nebo *ad hoc* příslušnými sociálními nebo vzdělávacími službami, a některé zdůraznily individualizaci přístupu ke každému dítěti. Celkově však bylo zjištěno, že většina členských států neprokázala provedení čl. 12 odst. 5 v plném souladu s předpisy.

Stejně tak přibližně polovina členských států nepřijala zvláštní opatření, která by zajistila, aby se děti zbavené osobní svobody mohly co nejdříve setkat s osobou vykonávající rodičovskou odpovědnost, jak se po nich požaduje alespoň v souladu s **čl. 12 odst. 6** směrnice.

3.12. Včasné a řádné projednání věcí (článek 13)

Podle **čl. 13 odst. 1 a 2** směrnice jsou členské státy povinny přijmout veškerá vhodná opatření, aby zajistily, že trestní řízení zahrnující děti budou projednávána jako naléhavá záležitost a s náležitou péčí a že s dětmi samotnými se bude vždy zacházet způsobem, kterým bude chráněna jejich důstojnost a který bude přiměřený jejich věku, vyspělosti a úrovni chápání, přičemž bude brát ohled na jejich zvláštní potřeby, včetně případných obtíží s komunikací.

Stejně jako v souvislosti se zvláštními opatřeními pro děti zbavené osobní svobody se většina členských států domnívá, že tyto požadavky jsou dostatečně účinné prostřednictvím obecných ustanovení vnitrostátního práva, jako jsou ústavní zásady, které vyžadují respektování důstojnosti jednotlivce, a platných norem v oblasti lidských práv, včetně Úmluvy OSN o právech dítěte, kterou ratifikovaly všechny členské státy EU.

3.13. Právo na ochranu soukromí (článek 14)

Soukromí dětí během trestního řízení, včetně jejich osobních údajů obsažených v trestním spise, by mělo být zajištěno co nejlépe, aby se mimo jiné zabránilo stigmatizaci, která je překážkou jejich opětovného začlenění do společnosti. Odpovídající požadavek na ochranu dětí je proto stanoven v **čl. 14 odst. 1** směrnice.

Ustanovení **čl. 14 odst. 2** vyžaduje, aby se soudní jednání zahrnující děti konala zpravidla s vyloučením veřejnosti, nebo aby mohli nařídit její vyloučení soudy nebo soudci, zatímco **odstavec 3** dodává, že musí být přijata vhodná opatření, aby bylo zajištěno, že audiovizuální záznamy výsledků nebudou veřejně šířeny.

V provedení obou těchto ustanovení byly zjištěny pouze drobné problémy se souladem v několika málo členských státech. Zdá se však, že v mnoha členských státech se oblast působnosti vnitrostátních předpisů, kterými se provádí obecné právo dětí na ochranu soukromí stanovené v čl. 14 odst. 1, nevztahuje na děti, které jsou podezřelé ze spáchání trestného činu, ale dosud nebyly příslušnými orgány oficiálně označeny za podezřelé nebo obviněné osoby (nebo nebyly označeny pojmy rovnocennými těmto pojmům v daných členských státech). To souvisí s nesprávným provedením oblasti působnosti směrnice²⁵.

V každém případě musí členské státy v souladu s **čl. 14 odst. 4** a s plným ohledem na svobodu projevu a informací, jakož i svobodu a pluralitu sdělovacích prostředků rovněž

²⁵ Viz oddíl 3.1.

podporovat sdělovací prostředky v přijímání samoregulačních opatření v zájmu dosažení cílů pravidel směrnice o ochraně soukromí.

Většina členských států proto oficiálně neoznámila prováděcí opatření k tomuto ustanovení. V reakci na konzultace Komise o praktických prováděcích opatřeních však více než třetina členských států uvedla, že sdělovací prostředky jsou alespoň částečně vázány legislativními opatřeními zakazujícími šíření osobních informací a vyobrazení nebo nahrávek dětí, které jsou podezřelými nebo obviněnými osobami. To je doplněno o samoregulaci. Ostatní členské státy uvedly, že sdělovací prostředky v jejich právním systému fungují podle pokynů vydaných specializovanými vnitrostátními správními orgány a/nebo podle etických kodexů, které si samy stanovují a kontrolují bez zásahu státu.

3.14. Právo dítěte na doprovod osoby vykonávající rodičovskou odpovědnost během řízení (článek 15)

Výhradně pro dítě je zavedena procesní záruka v podobě práva dítěte na doprovod osoby vykonávající rodičovskou odpovědnost v průběhu soudního jednání, jak je zakotveno v **čl. 15 odst. 1** směrnice, a v souladu s odstavcem 4 i v jiných stadiích řízení, pokud je to v nejlepším zájmu dítěte a nenaruší to trestní řízení. Pokud se jedná u jednoho dítěte o více než jednu osobu, mělo by mít dítě, jak je uvedeno v 57. bodě odůvodnění, právo na doprovod všech těchto osob, ledaže to i přes přiměřené úsilí vynaložené ze strany příslušných orgánů není v praxi možné.

Většina členských států toto právo zavedla, ačkoli několik členských států omezuje jeho rozsah působnosti prostřednictvím možnosti odchylek, které směrnice nepředpokládá. Zároveň to souvisí s nesprávným provedením oblasti působnosti směrnice²⁶.

Nejvíce problémů se souladem se však vyskytlo v souvislosti s provedením pravidel pro jmenování jiné vhodné dospělé osoby, jak je uvedeno v odstavcích 2 a 3, která jsou podobná pravidlům stanoveným v článku 5 směrnice.

Některé členské státy neumožňují, aby dítě samo jmenovalo jinou vhodnou dospělou osobu. V některých jiných členských státech mají příslušné orgány diskreční pravomoc vyloučit osoby vykonávající rodičovskou odpovědnost z řízení, aniž by nutně musely zajistit, aby byl na jejich místo jmenován jiný vhodný dospělý. Souvisí to především s tím, že nebyl zaveden pojem „jiná vhodná dospělá osoba“, která nebyla zároveň formálně jmenována skutečným zákonným zástupcem dítěte, jako je učitel nebo člen rodiny, jež nemá zákonnou rodičovskou odpovědnost za dítě.

Celkově lze říci, že problémy s řádným provedením práva na doprovod mohou mít velmi negativní dopad na to, aby dítě skutečně chápalo trestní řízení a mohlo uplatňovat svá procesní práva. Zejména děti, kterým podle čl. 6 odst. 6 nebo čl. 6 odst. 8 směrnice nepomáhá obhájce, by mohly zůstat zcela bez přítomnosti vhodné dospělé osoby jako průvodce a podpory.

²⁶ Viz oddíl 3.1.

3.15. Právo dětí být osobně přítomen při soudním řízení týkajícím se jejich věci a účastnit se jej (článek 16)

Ustanovení **čl. 16 odst. 1** připomíná právo dětí být přítomen při soudním řízení. Kromě toho však vyžaduje, aby členské státy přijaly veškerá nezbytná opatření, která dětem umožní faktickou účast, včetně toho, že jim umožní být vyslechnuty a vyjádřit své názory. Jak je uvedeno v 60. bodě odůvodnění, členské státy by měly podporovat přítomnost dětí během soudního řízení, a to i osobním předvoláním a zasláním kopie předvolání osobě vykonávající rodičovskou odpovědnost nebo jiné vhodné dospělé osobě.

Z několika členských států, jejichž vnitrostátní právo není plně v souladu s těmito požadavky, dva stanoví, že alespoň část soudního řízení může být v určitých případech vedena bez fyzické přítomnosti dítěte.

Ustanovení **čl. 16 odst. 2** dále stanoví požadavek, aby dětem, které byly souzeny v nepřítomnosti, bylo přiznáno právo na nový soudní proces, který by umožnil přezkoumání (nových) důkazních prostředků, nebo právo na jiný účinný prostředek právní nápravy v souladu se směrnicí (EU) 2016/343 a za podmínek v ní stanovených. Obecně platí, že ustanovení vnitrostátního práva upravující tyto záležitosti nejsou specifická pro děti, ale vztahují se na všechny podezřelé a obviněné osoby. V této souvislosti je třeba zmínit problémy týkající se provedení příslušných ustanovení směrnice (EU) 2016/343, konkrétně článku 8 o právu být přítomen při řízení před soudem a článku 9 o právu na nové řízení před soudem, jež nebyly správně provedeny nejméně v šesti členských státech²⁷, proti nimž bylo zahájeno řízení o nesplnění povinnosti.

3.16. Právo na právní pomoc (článek 18)

Děti, které jsou podezřelými nebo obviněnými osobami, mají stejně jako dospělí nárok na právní pomoc, jak je stanoveno ve směrnici (EU) 2016/1919. V případě dětí však **článek 18** výslovně vyžaduje, aby vnitrostátní právo v souvislosti s právní pomocí zaručovalo nejen právo na přístup k obhájci přiznané všem podezřelým a obviněným osobám, ale i účinný výkon práva na skutečnou pomoc obhájce, jak je stanoveno v článku 6 této směrnice.

Problémy se souladem v souvislosti s provedením směrnice (EU) 2016/1919 se týkají také poskytování právní pomoci dětem. Členské státy, které neprovedly správně směrnici (EU) 2016/1919, se automaticky rovněž považují za státy, které nesprávně provedly článek 18 této směrnice, ledaže by se otázka provedení ve vnitrostátním právu týkala pouze dospělých podezřelých nebo obviněných osob, protože existují odlišná pravidla upravující poskytování právní pomoci dětem, které jsou podezřelými nebo obviněnými osobami, jež jsou v souladu se směrnicí (EU) 2016/1919. Pokud jde o problémy se souladem se směrnicí (EU) 2016/1919, téměř všechny členské státy neprovedly pravidla týkající se lhůt pro poskytování právní pomoci stanovená v čl. 4 odst. 5 v souladu s předpisy²⁸. Vzhledem k tomu, že dotčené členské státy uplatňují na děti stejná pravidla právní pomoci jako na dospělé, představují tyto

²⁷ Belgie (INFR(2023)2094), Bulharsko (INFR(2023)2093), Chorvatsko (INFR(2023)2092), Maďarsko (INFR(2023)2141), Lotyšsko (INFR(2023)2140), Polsko (INFR(2024)2034).

²⁸ Viz zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě o provádění směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/1919 ze dne 26. října 2016 o právní pomoci pro podezřelé nebo obviněné osoby v trestním řízení a pro osoby vyžádané v rámci řízení týkajícího se evropského zatýkácího rozkazu, COM(2023) 44 final.

problémy se souladem se směrnicí (EU) 2016/1919 rovněž problémy se souladem s touto směrnicí.

Jak bylo uvedeno v souvislosti s provedením článku 6 směrnice, nikoliv všechny členské státy poskytují pomoc obhájce, včetně jmenování obhájce poskytujícího právní pomoc, od toho z okamžiků předpokládaných směrnicí, který nastane nejdříve. Zároveň to souvisí s nesprávným provedením oblasti působnosti směrnice²⁹.

V některých členských státech musí děti, které obdrží právní pomoc, za určitých okolností tyto náklady také uhradit, ačkoli je pomoc obhájce povinná. Jak zdůrazňuje zpráva o provádění směrnice (EU) 2016/1919³⁰, polovina členských států obecně umožňuje vymáhání nákladů v případě odsouzení nebo v případech, kdy je trestní řízení ukončeno v důsledku okolností, které danou osobu neosvobozují, jako je například uplynutí promlčecí lhůty. V některých případech se toto vymáhání nákladů provádí bez ohledu na ekonomickou/finanční situaci dotčených osob.

3.17. Právní ochrana (článek 19)

Právo na účinnou právní ochranu zakotvené v článku 47 Listiny je základním procesním právem. **Článek 19** proto vyžaduje, aby děti měly podle vnitrostátního práva k dispozici účinné prostředky právní ochrany v případech porušení jejich práv podle této směrnice. Jakou formu tato právní ochrana má, je otázkou procesní autonomie. Soulad s tímto ustanovením z hlediska provedení je na velmi vysoké úrovni. Všechny členské státy mají alespoň nějakou formu právní ochrany pro případ, že jsou porušena práva dítěte podle směrnice.

3.18. Odborné vzdělávání (článek 20)

K zajištění toho, aby byla směrnice prováděna a uplatňována způsobem, který je v souladu s jejími požadavky a cíli, má zásadní význam účinné a průběžné odborné vzdělávání příslušníků profesí, kteří přicházejí do styku s dětmi během trestního řízení, a to v oblastech, jako jsou práva dětí, vhodné techniky výslechu, dětská psychologie a komunikace v jazyce přizpůsobeném dítěti. Článek 20 proto stanoví požadavky na toto odborné vzdělávání pro různé klíčové aktéry. Přístupy k provedení těchto požadavků se v jednotlivých členských státech značně liší.

Odstavec 1 vyžaduje, aby členské státy zajistily, že zaměstnanci orgánů činných v trestním řízení a vazebních zařízení, kteří se zabývají věcmi týkajícími se dětí, mají zvláštní odborné vzdělání na úrovni přiměřené jejich kontaktu s dětmi. K problémům se souladem v mnoha členských státech však přispívá nedostatek zavedených rámců odborného vzdělávání, které by v praxi podléhaly mechanismům kontroly kvality. Některé členské státy provedly požadavky směrnice na odborné vzdělávání buď pouze pro orgány činné v trestním řízení, nebo pouze pro zaměstnance věznic. V mnoha případech je účast na příslušném odborném vzdělávání dobrovolná. Zdá se také, že existují značné rozdíly v četnosti nabízených kurzů odborného vzdělávání. Některé členské státy při konzultacích potvrdily, že odborné vzdělávání se poskytuje pouze *ad hoc* na základě interního posouzení potřeb, zatímco jiné

²⁹ Viz oddíl 3.1.

³⁰ Tamtéž.

zavedly pravidelné cykly odborného vzdělávání. Na tuto skutečnost upozornila také Agentura pro základní práva³¹. Konzultované zúčastněné strany dále poukazují na možné nedostatky v kvalitě poskytovaného odborného vzdělávání. Pokud jde o soudce a státní zástupce, kteří jsou zapojeni do trestních řízení týkajících se dětí, musí členské státy v souladu s **odstavcem 2** přijmout přinejmenším vhodná opatření s cílem zajistit, že mají v této oblasti zvláštní znalosti nebo účinný přístup k zvláštnímu odbornému vzdělávání.

Tato „vhodná opatření“ se nutně neomezují na legislativní opatření a měla by v každém případě respektovat nezávislost soudů a rozdíly v organizaci soudnictví v jednotlivých členských státech, jakož i úlohu subjektů odpovědných za vzdělávání soudců a státních zástupců, jako jsou nezávislé vnitrostátní instituce pro justiční vzdělávání. Většina členských států, které mají zavedeny legislativní požadavky na vzdělávání soudců a státních zástupců, proto ponechala tato pravidla velmi obecná a poukázala na doplňková praktická prováděcí opatření, včetně opatření přijatých nezávislými orgány pro vzdělávání a samoregulaci soudní profese.

V členských státech, v nichž neexistují žádná legislativní ustanovení o vzdělávání státních zástupců a soudců, existuje řada různých prováděcích rámců, které se opírají především o praktická prováděcí opatření. Dva členské státy při konzultaci uvedly, že jejich právní systém pracuje se zvláštními soudy a státními zastupitelstvími pro mladistvé. Do těchto funkcí mohou být jmenováni pouze soudci a státní zástupci, kteří získali specializované znalosti v rámci vzdělávání nabízeného příslušnými vzdělávacími institucemi pro soudce a státní zástupce. Dále existují členské státy, v nichž specializované vzdělávání nabízejí specializované vzdělávací instituce, ale zdá se, že pouze na dobrovolném základě, alespoň v případě některých příslušných pracovníků v oblasti soudnictví. To nemusí nutně stačit k zajištění toho, aby všichni příslušní jednotlivci skutečně absolvovali zvláštní odborné vzdělávání.

Podle **odstavce 3** musí být rovněž přijata vhodná opatření, aby se přinejmenším podpořilo poskytování tohoto zvláštního vzdělávání obhájčům, kteří jsou zapojeni do trestních řízení týkajících se dětí, samozřejmě s ohledem na potřebu respektovat nezávislost povolání advokáta a úlohu subjektů odpovědných za vzdělávání obhájců, jako jsou národní advokátní komory.

Několik členských států při konzultacích v této věci uvedlo, že poskytují finanční prostředky vnitrostátním advokátním komorám s cílem usnadnit odpovídající odborné vzdělávání obhájců v oblasti soudnictví vstřícného k dětem a/nebo vyžadují, aby obhájci, kteří chtějí být zapsáni na seznam obhájců poskytujících právní pomoc dětem, absolvovali zvláštní odborné vzdělání. Naprostá většina členských států však uvedla, že v jejich právním systému je vzdělávání regulováno a zajišťováno výhradně vnitrostátními advokátními komorami a že stát do této záležitosti nezasahuje.

A konečně, **odstavec 4** žádá členské státy o podporu iniciativ umožňujících, aby osoby poskytující dětem služby podpory nebo služby restorativní justice měly řádné odborné vzdělání a dodržovaly profesní předpisy, pokud jde o nestrannost, respekt a profesionalitu.

³¹ Studie Agentury Evropské unie pro základní práva (2022), Children as suspects or accused persons in criminal proceedings (Děti jako podezřelé nebo obviněné osoby v trestním řízení – procesní záruky), dostupná na adrese: <https://fra.europa.eu/de/publication/2022/children-criminal-proceedings>.

Toho by mělo být dosaženo prostřednictvím veřejných služeb členských států nebo financováním organizací na podporu dětí.

Některé členské státy při konzultacích poskytly informace o praktických prováděcích opatřeních a strukturách, které usnadňují odborné vzdělávání pracovníků v oblasti podpory dětí a restorativní justice. Přijatá opatření zahrnují mimo jiné: zřízení specializovaných vzdělávacích institucí/programů; poskytování finančních prostředků organizacím občanské společnosti, které poskytují příslušné odborné vzdělávání a poradenství; povinnost všech pracovníků pracujících s dětmi absolvovat základní odborné vzdělání o právech dítěte jako součást jejich odborné kvalifikace; a otevření státem financovaných vzdělávacích kurzů pro další povolání v oblasti soudnictví, zejména probační úředníky a pracovníky, kteří vedou mediační řízení.

3.19. Shromažďování údajů (článek 21)

Pro sledování a hodnocení účinnosti této směrnice je třeba shromažďovat příslušné údaje. V souladu s **článkem 21** proto musely členské státy do 11. června 2021 zaslat Komisi dostupné údaje o tom, jak byla práva stanovená v této směrnici uplatňována, a poté tak musí činit každé tři roky.

V souladu s 64. bodem odůvodnění by tyto údaje měly zahrnovat jak údaje zaznamenané orgány činnými v trestním řízení a nakolik je to jen možné i administrativní údaje, které shromáždili poskytovatelé zdravotních a sociálních služeb v souvislosti s právy stanovenými v této směrnici, a to zejména počet dětí, kterým byl poskytnut přístup k obhájci, počet provedených individuálních posouzení, počet audiovizuálně zaznamenaných výsledků a počet dětí zbavených osobní svobody.

Údaje předaly více než dvě třetiny členských států. Avšak i v případech, kdy byly údaje předány, byly jen zřídka tak komplexní, jak předpokládá směrnice. Členské státy by proto měly své postupy shromažďování údajů v co největší míře upravit v souladu se směrnicí.

3.20. Náklady (článek 22)

A konečně, směrnice upravuje rozdělení dodatečných nákladů řízení vyplývajících z uplatnění práva na individuální posouzení, jak je zakotveno v článku 7, práva na lékařské vyšetření, jak je stanoveno v článku 8, a audiovizuálního záznamu výsledku, jak je uvedeno v článku 9 směrnice. **Článek 22** vyžaduje, aby tyto náklady nesly vždy členské státy, bez ohledu na výsledek řízení, s výjimkou nákladů vyplývajících z uplatnění práva na lékařské vyšetření, pokud jsou pokryty ze zdravotního pojištění.

V malém počtu členských států nicméně není výslovně zajištěno, že tyto náklady ponese stát, zatímco v jiných státech vnitrostátní právo ve skutečnosti přímo stanoví, že alespoň část nákladů ponese dítě, a to buď obecně, nebo alespoň v případech, kdy je dítě shledáno vinným. To představuje pro děti a v konečném důsledku pro osobu (osoby) vykonávající rodičovskou odpovědnost v těchto členských státech nepřiměřenou finanční zátěž a představuje problém se souladem.

3.21. Provedení (článek 24)

Ustanovení čl. 24 odst. 1 ukládá členským státům povinnost přijmout opatření k provedení směrnice a informovat o nich Komisi. Zároveň však vyžaduje, aby tato opatření při přijetí obsahovala odkaz na směrnici nebo aby byl tento odkaz učiněn při jejich úředním vyhlášení. Tento druh ustanovení se také označuje jako „odkazovací klauzule“. Má zajistit dostatečnou publicitu prováděcích opatření a umožnit dotčeným osobám seznámit se s rozsahem jejich práv a povinností v konkrétní oblasti upravené právem EU, jež se provádí ve vnitrostátním právu³².

Členské státy si mohou zvolit, jakým způsobem tento odkaz učiní, pokud přijmou zvláštní prováděcí opatření (*acte positif de transposition*), které výslovně odkazuje na směrnici. Zejména pokud jde o již existující právní předpisy, může se jednat například o zvláštní akt zveřejněný v úředním věstníku členského státu, který jednoznačně uvádí již existující právní a správní předpisy, jimiž příslušný členský stát podle svého názoru směrnici provedl. Nejsou tedy nezbytně nutné legislativní změny. Pokud však není přijato žádné opatření k zajištění odkazu na směrnici, může Komise dotčená opatření zamítnout jako prováděcí opatření.

Zpočátku pouze tři členské státy plně provedly odkazovací klauzuli směrnice. Většina ostatních členských států splnila tento požadavek pouze v případě nových opatření přijatých za účelem provedení směrnice, nikoliv v případě již existujících právních předpisů, zatímco několik členských států tento požadavek neprovedlo zcela. Toto nedostatečné provedení odkazovací klauzule bylo uvedeno v případě porušení předpisů proti 22 dotčeným členským státům.

Dne 30. dubna 2024 Komise v návaznosti na jednání s členskými státy navrhla jednoletou zkušební fázi, během níž je prostřednictvím EUR-Lexu zajištěno oficiální zveřejnění vnitrostátních prováděcích opatření, která odkazovací klauzule vyžaduje. Na konci zkušební fáze Komise výsledky a postupy členských států vyhodnotí. Pokud se zjistí, že zkušební fáze nepřinesla požadované výsledky, vyhrazuje si Komise právo obnovit vymáhání povinností vyplývajících z odkazovacích klauzulí. Mezitím nebudou (dále) řešeny stížnosti v probíhajícím postupu před zahájením soudního řízení ani dotazy týkající se splnění požadavků podle odkazovacích klauzulí, pokud členské státy souhlasily se zveřejněním hypertextových odkazů a/nebo dokumentů přímo na EUR-Lexu.

Navzdory jasným výhodám řešení EUR-Lex, pokud jde o přístupnost, mají členské státy právo neúčastnit se této metody zveřejňování, pokud se zaváží systematicky a přímo odkazovat na směrnice ve svých vnitrostátních prováděcích opatřeních nebo zveřejňovat za tímto účelem vnitrostátní úřední oznámení, a to jak za účelem provedení příslušné směrnice do vnitrostátního práva, tak po jejím provedení.

4. UPLATŇOVÁNÍ ČLÁNKU 6 SMĚRNICE

Kromě obecného hodnocení provedení článku 6 směrnice se Komise zavázala podávat zprávy o uplatňování tohoto ustanovení. Za tímto účelem, jak je uvedeno v úvodu této zprávy, Komise konzultovala s členskými státy a požádala je o poskytnutí příslušných informací a

³² Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. února 2003, Komise v. Belgie, C-415/01, EU:C:2003:118, bod 21.

statistik. Členské státy byly požádány, aby poskytly informace/údaje o své praxi / praktických opatřeních týkajících se:

- (a) práva scházet se s obhájcem před výslechem, jak je uvedeno v odst. 4 písm. a);
- (b) pravidel důvěrnosti komunikace uvedených v odst. 4 písm. a) a odst. 5;
- (c) možnosti odchylky na základě proporcionality podle odstavce 6 a možnosti dočasných odchylek podle odstavce 8;
- (d) pravidel pro odložení výslechu, jak je uvedeno v odstavci 7, a
- (e) příslušné judikatury.

Byla získána tato zpětná vazba:

Za prvé, pokud jde o právo scházet se a konzultovat s obhájcem před výslechem, všechny členské státy s výjimkou dvou uvedly, že jejich právní předpisy nestanoví minimální/maximální dobu těchto konzultací. Většina členských států uvádí, že v praxi bude dětem a jejich obhájcům poskytnuto tolik času, kolik je třeba, v rámci přiměřených možností. Ve většině případů tyto konzultace údajně trvají přibližně 30 minut.

V některých členských státech jsou však konzultace v zásadě omezeny na 30 minut, a lze je prodloužit pouze na základě odůvodněné žádosti. Úprava, která stanoví toto obecné omezení doby poskytnuté dětem na konzultaci s jejich obhájcem, není sama o sobě v rozporu se směrnicí. Je však třeba zajistit, aby v praxi bylo žádosti o prodloužení této doby vždy vyhověno, je-li to nezbytné pro zajištění spravedlivého řízení, zejména pokud dítě může potřebovat více času na svého obhájce, například z důvodu obtíží s komunikací.

V případě několika členských států z poskytnutých informací rovněž vyplývá, že nezajišťují, aby dítě mělo vždy možnost scházet se s obhájcem osobně za účelem těchto konzultací. V těchto členských státech jsou konzultace přinejmenším v některých případech umožněny pouze telefonicky. Tento postup v zásadě není v souladu s právem „scházet se“ s obhájcem, jak je stanoveno ve směrnici, neboť schůzka předpokládá osobní přítomnost obhájce. Je třeba dále posoudit, zda by to mohlo být v určitých případech odůvodněno nejlepším zájmem dítěte.

Za druhé, pokud jde o uplatňování pravidel důvěrnosti komunikace mezi dítětem a jeho obhájcem, jak je uvedeno v odst. 4 písm. a) a v odstavci 5, všechny dotazované členské státy uvedly, že je vždy zajištěno, aby konzultace mezi dítětem a jeho obhájcem byly důvěrné. Většina uvedla, že v případech, kdy je dítě zbaveno osobní svobody v policejní vazbě nebo ve vyšetřovací vazbě, jsou pro tento účel k dispozici oddělená zařízení.

Zdá se však, že alespoň dva členské státy umožňují vizuální sledování těchto zařízení. Ačkoli směrnice tuto praxi výslovně nevylučuje, může potenciálně vyvolávat obavy, pokud jsou právně důvěrné dokumenty nebo jiné materiály, které dítě a jeho obhájce během této konzultace zkoumají, viditelně přístupné osobě (osobám), která je sleduje.

Za třetí, pokud jde o uplatnění možností odchylky stanovených v odstavcích 6 a 8 směrnice, některé z dotazovaných členských států uvedly, že tato možnost odchylky není v jejich právních systémech stanovena. Ty členské státy, které mají za to, že tato možnost stanovena je, buď uvedly, že nemají k dispozici žádné údaje o počtu případů, kdy byla možnost odchylky uplatněna, nebo jednoduše neposkytly žádné údaje. Jeden členský stát uvedl, že možnost odchylky v jeho právním systému existuje, ale že dosud nebyla uplatněna.

Členské státy byly rovněž vyzvány, aby uvedly vnitrostátní orgán odpovědný za posouzení požadované v odstavci 6 pro zjištění, zda je odchylka od požadavků směrnice na pomoc obhájce přiměřená a slučitelná s právem dítěte na spravedlivý proces a účinný výkon jeho práva na obhajobu. Na tuto otázku většina členských států odpověděla, že odpovědným orgánem je ten, který má za cíl provést výslech nebo jiný vyšetřovací úkon (obvykle policie), nebo orgán, který v daném okamžiku celkově vede řízení (obvykle státní zástupce nebo vyšetřující soudce v přípravném řízení, v závislosti na daném právním systému). Malý počet členských států vždy vyžaduje, aby příslušné posouzení provedl soudní orgán.

Nadále je však nejasné, zda ve všech případech, kdy je odpovědným orgánem orgán činný v trestním řízení, musí být rozhodnutí o uplatnění odchylky přesto schváleno státním zástupcem, případně vyšetřujícím soudcem, nebo zda bude podléhat soudnímu přezkumu ve stadiu soudního řízení. Uvedené by bylo důležité pro zajištění účinné právní ochrany a v ideálním případě také pro zabránění případnému zneužití možnosti odchylky.

V podstatě stejné odpovědi byly obdrženy, pokud jde o uplatnění možnosti dočasné odchylky stanovené v **odstavci 8** směrnice. Nebyly poskytnuty žádné údaje o četnosti uplatňování a je stále nejasné, zda rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení o uplatnění možnosti odchylky bude vždy podléhat soudnímu přezkumu.

Za čtvrté, pokud jde o uplatňování pravidel pro odložení výslechu uvedených v odstavci 7, téměř polovina členských států poskytla informace o tom, jak je pojem „přiměřená doba“ uvedený v čl. 6 odst. 7 vykládán v jejich vnitrostátním právním řádu.

Většina z nich tento pojem ve vnitrostátním právu výslovně nedefinuje, ale nechává příslušné orgány, aby tento pojem vykládaly případ od případu s přihlédnutím k individuálním okolnostem věci, zejména k tomu, zda je dítě zbaveno osobní svobody či nikoli.

Některé členské státy však uvedly konkrétní omezení týkající se doby, která bude poskytnuta obhájci zvolenému dítětem, aby se dostavil. Tato doba se pohybuje od jedné hodiny do tří dnů (v případech, kdy dítě není zbaveno osobní svobody a kdy se neočekává, že by prodlení ohrozilo vyšetřování).

Jak bylo zdůrazněno v diskusi o provedení čl. 6 odst. 7, směrnice nedefinuje pojem „přiměřená doba“. Komise však má za to, že by se měl vykládat jako „doba nutná k tomu, aby se obhájce dostavil na místo“, přičemž se rozumí, že v případech zjevně přehnaných nebo nepřiměřených průtahů mohou členské státy jmenovat jiného obhájce pověřeného výkonem služby po dobu trvání konkrétního úkonu.

Konečně, pokud jde o relevantní judikaturu na vnitrostátní úrovni, v níž byla vznesena námitka týkající se porušení práv dítěte podle článku 6, zejména v souvislosti s uplatněním možností odchylky stanovených v odstavcích 6 a 8, členské státy uvedly, že si nejsou vědomy žádných těchto případů a/nebo nevedou příslušné statistiky. Komise proto nebyla s to posoudit, u kterých konkrétních prvků článku 6 mohly být v praxi vzneseny otázky týkající se souladu nebo četnosti těchto případů.

5. ZÁVĚR

Cílem směrnice je komplexně posílit a doplnit procesní záruky pro děti, které jsou podezřelými nebo obviněnými osobami v trestním řízení, a zajistit jim tak skutečnou a účinnou možnost plně chápat a sledovat řízení proti nim, jakož i uplatnit své právo na spravedlivý proces. Tato směrnice jako taková významně pokročila v úsilí o zajištění rovného přístupu ke spravedlnosti v celé EU pro jednu z nejzranitelnějších kategorií podezřelých a obviněných osob. Její potenciál pozitivního dopadu se netýká pouze posílení vzájemné důvěry mezi členskými státy v soudní systémy druhé strany, ale také prevence recidivy a podpory sociální rehabilitace a opětovného začlenění dětí.

Z této zprávy však vyplývá, že v některých členských státech stále přetrvávají problémy se souladem týkající se klíčových ustanovení směrnice. To zejména platí a je problematické, pokud jde o oblast působnosti vnitrostátních opatření provádějících směrnici a provedení klíčových hmotněprávních ustanovení, včetně ustanovení o právu na informace, pomoci obhájce, právu na individuální posouzení a pravidlech pro uložení trestu odnětí svobody a zacházení v případě zbavení osobní svobody. Na základě informací shromážděných pro tuto zprávu se rovněž zdá, že existují problémy se souladem, pokud jde o uplatňování článku 6 směrnice, zejména pokud jde o pravidla týkající se odkladu výsledku a práva scházet se obhájcem a konzultovat s ním před výsledkem.

Komise bude přednostně pokračovat v řízeních o nesplnění povinností zahájených z důvodu nedostatečného provedení směrnice ve vnitrostátním právu a bude i nadále posuzovat, jak členské státy směrnici dodržují. V případě potřeby přijme Komise veškerá vhodná opatření k zajištění souladu s ustanoveními směrnice v celé EU.